

اقتصاد مقاومتی، رویکرد مقابله با تحریم ها

محسن یوسف زاده

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، حسابرس دیوان محاسبات استان کرمان

Mohsenyousefzadeh1419@yahoo.com

چکیده

با ظهور انقلاب اسلامی، شکل جدیدی از حکومت در دنیا پدیدار شد که بنای سازگاری با قطب قدرت استکبار را نداشته و به مبارزه با استکبار پرداخت. ظهور چنین حکومتی آن هم در منطقه خاورمیانه که از لحاظ اقتصادی و ژئوپلیتیکی دارای اهمیت بسیار زیاد است، باعث شد که نظام استکبار جهانی در طول چند دهه‌ی اخیر، تمام ابزارهای مبارزه با تفکر جمهوری اسلامی را بکار گیرد. اما ابزاری که همیشه در کنار ابزارهای دیگر بوده مبارزه‌ی اقتصادی است که امروز تبدیل به آخرین و مؤثرترین ابزار دشمن شده است. در کنار تحریم های دیگر ضعف اقتصاد ایران در وابستگی به اقتصاد تک محصولی نفت راه حل تحریم نفتی را پیش پای غرب قرار می دهد. خصوصاً نفت که می توانست ابزار فشار ما بر غرب باشد امروز ابزار فشار غرب بر اقتصاد ایران شده است. و اینجاست که جای خالی اقتصاد مقاومتی احساس می شود. اقتصاد مقاومتی به دنبال پیش بینی مشکلات این چنینی و ارائه‌ی راه حل لازم می باشد. در این مطالعه ابتدا به بررسی جنبه های مختلف اقتصاد مقاومتی پرداخته شده و سپس تحریم های اقتصادی از جوانب مختلف مورد بررسی قرار گرفته است و در بخش پایانی به بررسی رابطه بین اقتصاد مقاومتی و تحریم های اقتصادی پرداخته شده است.

کلمات کلیدی: اقتصاد مقاومتی، تحریم اقتصادی، جمهوری اسلامی

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها"

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۱- مقدمه

اقتصاد مقاومتی را نمی‌توان صرفاً مقاومت اقتصادی دانست، بلکه ایجاد امنیت و ثبات در اقتصاد و عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی اقتصادی یا همان استقلال اقتصادی از شاخصه‌های بارز اقتصاد مقاومتی است. دشمن در طول چند دهه‌ی اخیر، تمام ابزارهای مبارزه با تفکر جمهوری اسلامی را امتحان کرده است، اما ابزاری که همیشه در کنار ابزارهای دیگر بوده مبارزه‌ی اقتصادی است که امروز تبدیل به آخرین و مؤثرترین ابزار دشمن شده است. ضعف اقتصاد ایران در وابستگی به اقتصاد تک‌محصولی نفت راه‌حل تحریم نفتی را پیش پای غرب قرار می‌دهد. نفت که می‌توانست ابزار فشار ما بر غرب باشد امروز ابزار فشار غرب بر اقتصاد ایران شده است و اینجاست که جای خالی اقتصاد مقاومتی احساس می‌شود. اقتصاد مقاومتی به دنبال پیش‌بینی مشکلات این‌چنینی و ارائه‌ی راه‌حل لازم می‌باشد.

اقتصاد مقاومتی مختص زمان تحریم و جنگ نیست، بلکه یک چشم‌انداز بلندمدت پیش روی اقتصاد ایران است، زیرا اقتصاد ایران در سایه‌ی تفکر جمهوری اسلامی همیشه آماج حملات دشمنان خواهد بود. اقتصاد مقاومتی به معنای ریاضت اقتصادی نیست، بلکه مفهوم شکوفایی اقتصاد و رفع مشکلات موجود در زیربخش‌های اقتصادی برای جلوگیری از امتیازدهی به دشمنان و بهبود سطح رفاه عموم مردم است. اقتصاد مقاومتی لازم است در زیربخش‌های اقتصادی وارد شود، به خصوص در بخش کالاهای استراتژیک وارداتی و صادراتی. حوزه‌ی فعالیت اقتصاد مقاومتی را می‌توان به ۲ بخش داخلی و خارجی تقسیم‌بندی نمود، زیرا هر قدر که اقتصاد ایران در خارج نیاز به اقتصاد مقاومتی دارد، در داخل نیز در مقابل مفسدان اقتصادی و سیاسی و رانت‌خواران نیاز به اصلاح امور اقتصادی-سیاسی دارد. مطمئناً اقتصاد مقاومتی در مقابل اقتصاد سرمایه‌داری و مبتنی بر اقتصاد اسلامی است. خاستگاه اقتصاد اسلامی نیز قلب انسان‌هاست و زمانی اقتصاد اسلامی در جامعه جاری می‌شود که ابتدا مسئولین و مدیران ارشد در باطن خویش اقتصاد اسلامی را بپذیرند و این تفکر را در عمل به بخش‌های مختلف جامعه القا کنند. در این مطالعه بعد از مقدمه ابتدا به بررسی محورهای اساسی اقتصاد مقاومتی پرداخته شده و در بخش دوم رابطه اقتصاد مقاومتی با جهاد اقتصادی بررسی شده، در بخش سوم نقش دولت و مردم در تحقق اقتصاد مقاومتی بررسی گردیده و در بخش چهارم رابطه اقتصاد مقاومتی و تحریم‌های اقتصادی از جوانب مختلف مورد بررسی قرار گرفته است و در پایان نتیجه‌گیری و پیشنهادها آورده شده است.

پایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۲- محورهای اساسی اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی مفهومی است که در پی مقاوم سازی، بحران زدایی و ترمیم ساختارها و نهادهای فرسوده و ناکارآمد موجود اقتصادی مطرح می شود، که قطعاً باور و مشارکت همگانی و اعمال مدیریت های عقلایی و مدبرانه، پیش شرط و الزام چنین موضوعی است. اقتصاد مقاومتی کاهش وابستگی ها و تاکید روی مزیت های تولید داخل و تلاش برای خود اتکایی است. برخی محورهای اساسی و مهم اقتصاد مقاومتی عبارتند از:

۲-۱- حمایت از تولید ملی

تأکید مقام معظم رهبری در ابتدای سال بر ضرورت تداوم "تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی"، مبین سه وظیفه برای دولت، دست اندرکاران تولید و مردم می باشد، سه حلقه ای که نحوه تعامل آنها بر روی هم، تاثیر مستقیم دارد و نتیجه نهایی آن، به این تعامل وابسته است. یعنی هرچه قدر که مردم را تشویق به خرید کالای داخلی کنیم ولی کیفیت تولید کالای داخلی پایین باشد، عملاً رغبتی از سمت مردم به خرید کالای داخلی نخواهد بود. اگر تولید کننده هم برای تولید کالای با کیفیت همت کند ولی دولت و سیستم بانکی کشور، خدمات پولی و مالی ارائه ندهند و یا قوانین اقتصادی، فضای کسب و کار را سخت کند و یا مردم نسبت به کالای داخلی بی رغبت باشند، باز هم نتیجه منفی خواهد بود. لذا باید تمامی ارتباطات این سه حلقه باهم اصلاح شده و در راستای افزایش تولید ملی بهبود پیدا کند.

۲-۲- اقتصاد مقاومتی مبتنی بر اقتصاد اسلامی

بر اساس نظر شهید محمدباقر صدر، اسلام دارای مکتب اقتصادی است و نیازی به تقلید از تفکرات انحرافی نیست. بر این اساس، مبنای اقتصاد مقاومتی باید مبتنی بر اقتصاد اسلامی باشد تا بتوان علاوه بر در امان ماندن از بحران های اقتصاد سرمایه داری، مانند بحران نظام بانکداری و نرخ بهره، بحران بدهی و اعتبار و بحران های جمعیتی، از ظرفیت های اقتصاد اسلامی نیز بهره ی کافی برد و تحت تأثیر تغییرات فرهنگی-اجتماعی ناشی از اقتصاد سرمایه داری قرار نگرفت. همچنان که مقام معظم رهبری نیز تأکید نمودند، مبارزه با اقتصاد سرمایه داری به معنای حرکت به سمت سوسیالیسم نیست. علاوه بر شناخت و رفع نقاط ضعف و بهبود نقاط قوت اقتصاد ملی، یک جنبه ی اقتصاد مقاومتی می تواند جلوگیری از گرایش اقتصاد جمهوری اسلامی به تفکرات سرمایه داری و سوسیالیستی است. مبنای اقتصاد مقاومتی باید مبتنی بر اقتصاد اسلامی باشد تا بتوان علاوه بر در امان ماندن از بحران های اقتصاد سرمایه داری، مانند بحران نظام بانکداری و نرخ بهره، بحران بدهی و اعتبار و بحران های جمعیتی، از ظرفیت های اقتصاد اسلامی نیز بهره ی کافی برد و تحت تأثیر تغییرات فرهنگی-اجتماعی ناشی از اقتصاد سرمایه داری قرار نگرفت.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۲-۳- سیاستهای اصل ۴۴ قانون اساسی

محدودسازی اقتصاد دولتی و آزاد سازی اقتصاد از پیامدهای مهم اصل ۴۴ قانون اساسی است. اقتصاد مقاومتی فعال و پویا نیازمند برنامه ریزی استراتژیک و راهبردی، مبتنی بر مردمی کردن اقتصاد از طریق میدان دادن بیشتر به فعالان بخش خصوصی و رفع موانع و مشکلات این بخش می باشد. بخش خصوصی به عنوان موتور و محرک اصلی رشد اقتصادی و صنعتی است که با بکارگیری سرمایه خود و جذب و مشارکت سرمایه های غیردولتی، استفاده بهینه از منابع انسانی و اعمال مدیریت کارآمد، ضمن ایفاء نقش خود در رشد اقتصادی و صنعتی کشور، میتواند اهداف توسعه ای دولت را محقق نماید.

اقتصاد مقاومتی بر پایه و اساس سرمایه معنوی افراد و جامعه استوار است و بخش خصوصی بدون شک برترین بستر، برای همراهی مردم به عنوان اصلی ترین ارکان مقاومت در جامعه، برای ضد ضربه کردن اقتصاد در برابر تحریم هاست .

۲-۴- توجه به نخبگان و استفاده از فناوری نوین

نخبه به فرد برجسته و کارآمدی اطلاق می شود که اثرگذاری وی در تولید علم، هنر و فناوری کشور محسوس باشد و هوش، خلاقیت، کارآفرینی و نبوغ فکری وی در راستای تولید دانش و نوآوری موجب سرعت بخشیدن به رشد و توسعه علمی و متوازن کشور گردد. زمانی که فناوری های نوین مشمول تحریم قرار می گیرند و کشورهای دشمن اجازه نمی دهند این فناوری ها به ایران برسند، اگر از نخبگان حمایت شود، میتوان این فناوری ها را تبدیل به فعالیت تجاری کرد. میدان دادن به نخبگان در عرصه صنعت، تجارت و کشاورزی، از ویژگیهای اقتصاد مقاومتی است و نیز باید شرایط به گونه ای باشد که نخبگان بدون مانع کارهای خود را پیش برند. آنچه جای نگرانی است، تحریم خارجی نیست بلکه نگرانی درخصوص موانع تولید و تجارت در داخل کشور است که گاهی شدیدتر از تحریم ها عمل می کند .

۳- اقتصاد مقاومتی، تحقق جهاد اقتصادی

سال گذشته که برحسب منویات مقام معظم رهبری، بنام جهاد اقتصادی نام گذاری شد، آغاز حرکتی بود در راهی که به از بین بردن موانع و معضلات اقتصادی کشور می انجامد. به همین دلیل امسال که به نام تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی نام گذاری شده، یکی از اهداف مهم آن ایجاد "اقتصاد مقاومتی" است. جهاد اقتصادی به معنای شروع حرکتی موثر برای ساختن بنیان آینده ایست که امروز برای هر ایرانی یک آغاز است، شروع زندگی در شرایطی بهتر و ایده آل. اقتصاد

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها"

مقاومتی نتیجه و ثمره اقتصادی است که با تکیه بر حرکت‌های جهادی و فداکارانه در برابر احتکار و انحصار قد علم می‌کند و با تورم و گرانی مقابله می‌کند تا مردم به آسایش نسبی در زندگی برسند.

مهمترین اهداف تحقق اقتصاد مقاومتی عبارتند از:

۱-۳- مهار سوداگری و فساد، گام اول تحقق اقتصاد پایدار

منظور از سوداگری، فعالیت‌های غیرمولدی است که از تلاطمات و نوسان‌های بازار سوء استفاده نموده و بهره‌مندیهایی را نصیب برخی افراد می‌گرداند. در اقتصاد مبتنی بر دلالتی و سوداگری، بخش مولد بیشترین آسیب را دیده و ساز و کار اقتصاد به سمت حبابهای قیمتی و نوسانهای شدید سوق می‌یابد. چنین اقتصادی در مواجهه با فشار خارجی کمترین پایداری و مقاومت را داشته و به سرعت متلاشی می‌شود.

برخی سیاستهای اجرایی مناسب ذیل این اصل عبارتند از: سیاستهای کنترل زمین و مسکن، مبارزه با قاچاق و واردات غیرقانونی، ساماندهی فضای اطلاعاتی به منظور دسترسی یکسان آحاد جامعه به اطلاعات اقتصادی و...

۲-۳- مردمی سازی اقتصاد، ارتقاء مقاومت اقتصادی در برابر تحریمها برای اینکار، در گام اول می‌بایست توانمندسازی آحاد مردم در دستور کار قرار گیرد تا زمینه برای حضور موثر همه افراد در فعالیتهای مولد اقتصادی فراهم شود. وحدت و همکاری میان فعالین می‌تواند به اشکال گوناگون شبکه سازی، خوشه سازی، زنجیره تامین و... در دستور کار قرار گیرد. لیکن با محوریت نظم‌های جمعی میان فعالیت‌ها، آرمان‌های مردم سازی اقتصادی محقق شده و سطح پایداری و مقاومت اقتصادی در برابر تحریم‌ها و فشارها ارتقاء می‌یابد.

۳-۳- خلاصی از وابستگی به درآمد نفت، مصداق خود اتکایی

سازوکارهای حوزه اقتصادی بایستی به گونه ای مورد بازبینی قرار گیرند که تمامی مواردی که وابستگی کشور را به دنبال دارد، شناسایی نموده و در خصوص آن تصمیم گیری نمایند. در موارد کم اهمیت تر می‌توان این حوزه‌ها را متنوع و متکثر نمود تا میزان وابستگی کشور کاهش یابد. در موارد خاصی نیز ممکن است جایگزین سازی کامل مدنظر قرار گیرد.

برخی از سیاستهایی که در این خصوص قابل طرح هستند عبارتند از: جایگزینی درآمدهای جاری به جای نفت مانند؛ مالیات و درآمدهای ترانزیتی و... و نیز گسترش شرکای تجاری از یک شریک عمده به چندین شریک کوچکتر.....

۴-۳- اولویت بندی شرکای تجاری ایران

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

کشورهای منطقه و نیز کشورهای با همسویی ایدئولوژیک باید بردیگران ترجیح داده شوند. ازسویی کشورهای با همبستگی بیشتر، تمایل کمتری به ورود در توافقات طرفینی بر علیه یکدیگر دارند و ازسوی دیگر، منطقه به سبب مواجهه با تهدیدات و فرصت‌های مشترک، امنیتشان به هم گره خورده است. در واقع بلوکی از کشورهای همسایه و مجاور به لحاظ جغرافیایی، با حجم اقتصاد و جمعیت بزرگتر، پایداری بیشتر خواهد داشت. اگر کشور در زمینه های صنایع و رشته فعالیت‌های اولویت دار مثل غذا و دارو، پیشرفت کند به صادرکننده عمده مبدل شده و به پیشرفت های فنی و صنعتی بسیاری در این زمینه ها می تواند نایل شود، لذا بقای کشور تضمین شده و امکان تحریم و فشار به کشور کاهش می یابد. حوزه انرژی و صنایع نظامی نیز دو زمینه مهم دیگری هستند که بایستی مورد توجه ویژه قرار بگیرند. اولویت بعدی هم صنایع فرهنگی است. در این حوزه نیز به سبب رویکرد فرهنگی و گفتمان ساز انقلاب اسلامی می توان با تحرک و پویایی مناسب مبانی فرهنگی و تربیتی والای اسلامی را به جهان صادر نمود و مبنای فکری نظام سلطه را مورد چالش جدی قرارداد.

۳-۵- فرهنگ سازی اولویت تولید بر واردات و خرید کالای داخلی

علاوه بر ترویج و تبلیغ مفاهیم عام حوزه فرهنگ مقاومت همچون جهاد و مبارزه، در حوزه اقتصادی نیز بایستی مفاهیم فرهنگی مناسبی بسط و توسعه یابد. ترجیح تولید بر واردات و خرید کالای داخلی مساله مهمی است که در بسیاری موارد با موانع فرهنگی روبروست. نفی تکاثر درعین تبلیغ کار و تولید ثروت، نفی اسراف درعین ترویج مصرف میانه و... نیز بایستی محور توجه قرار گیرند. بایستی به لحاظ فرهنگی چنان مساله مطرح شود که جهاد اقتصادی همانند جهاد نظامی مدنظر قرار گرفته و فعالیت مفید اقتصادی امر مجاهدت در راه خدا را داشته باشد.

اینها گوشه‌ای از اهداف اقتصاد مقاومتی است که تنها با امتداد راه جهاد اقتصادی میسر خواهد شد. ایجاد شرایطی نسبتاً پایدار، اقتصادی ایمن و مقاوم و خود کفایی که آرزوی هرملتی است.

۴- نقش دولت و مردم در تحقق اقتصاد مقاومتی

شناسایی نقاط ضعف کشور در اقتصاد مقاومتی و تبدیل آن به نقاط قوت، یکی دیگر از الزامات کشور در رسیدن به جایگاه واقعی خویش در عرصه جهانی است که برای تحقق آن باید همکاری نزدیکی میان دولت و مردم صورت گیرد. دولت در شرایط امروز اقتصاد ایران، بزرگترین رسالت را دارد. هر یک از سیاستهایش از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار است، هزینه فرصت‌ها به شدت بالاست و نیاز به هوشمندی و دقت خاصی از ناحیه دولت احساس می‌شود. از جمله سیاستهای مناسب از ناحیه دولت در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی عبارتند از :

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

- تثبیت نرخ ارز: یکی از ملزومات تحقق اقتصاد مقاومتی، تثبیت قیمت ارز در بازار است. نوسانات موجود در بازار ارز، زمینه نابسامانی در امر تولید، عرضه و مصرف کالا را فراهم می‌سازد و در یک جمله بازار را دچار اختلال می‌کند. از این رو دولت، به عنوان اصلی ترین مقام تصمیم‌گیری در سیاستهای مالی و ارزی کشور، می‌تواند بخش قابل توجهی از نوسانات موجود در بازار ارز را با تدابیر پیشگیرانه و اتخاذ سیاستهای مناسب به حداقل رسانده تا در آینده، اقتصاد کشور دچار شوک‌های شدید ناشی از اتخاذ تدابیر سطحی و زود گذر نشود. توزیع مناسب و به‌اندازه ارز به بازار، توجه به صنایع و مایحتاج عمومی مردم، در اولویت قرار گرفتن اخذ ارز مورد نیاز، تعیین نرخ مرجع مناسب با توجه به شرایط بازار و... می‌تواند بخشی از تدابیر دوراندیشانه دولت در کنترل قیمت و بازار ارز محسوب شود. از این رو لازم است، بخش‌های تاثیرگذار بر بازار، با اعتماد به نظرات کارشناسان دلسوز اقتصادی، زمینه را برای تحقق اقتصاد مقاومتی به عنوان شاه کلید عبور کشتی نظام از حوادث پیش روی خود، بیش از پیش فراهم نمایند.

- اشتغال زائی: اشتغال در کشور امنیت عمومی را به دنبال خواهد داشت که می‌تواند مشکلات فرهنگی را نیز مرتفع کند. بنابراین ایجاد فرصت‌های شغلی از سوی دولت امری ضروری تلقی می‌گردد. در شرایط کنونی افزایش فرصت‌های شغلی، یکی از الزامات و اقدامات مهم مقامات مسئول در دولت محسوب می‌شود، چرا که در راستای دستیابی به اقتصاد مقاومتی، نیازمند نیروی کار بیشتر در کشور هستیم. از جمله راهکارهای لازم برای رفع موانع اشتغال‌زائی عبارتند از؛ تغییر نگرش دولت به بخش خصوصی، ایجاد امنیت اقتصادی، مبارزه با مفاسد اداری، کنترل مهاجرت از روستاها به شهرها و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ و کنترل اقتصاد زیرزمینی....

- ثبات قیمت‌ها: یکی از زیرساخت‌های اقتصاد مقاومتی که به آن توجه کمتری شده است، مسأله تورم است که بعضاً نحوه بودجه‌ریزی و برخی تصمیم‌گیری‌ها در نظام پولی و مالی موجب تورم زایی شده است. تورم در حال حاضر تبدیل به بیماری اقتصادی کشور گردیده و این مسئله باعث شده است که در عرصه بین‌المللی، صادرات کشور دچار مشکل شود و در طرف مقابل واردات افزایش پیدا کند و دلیل آن بالا بودن قیمت کالاها در داخل کشور است. اقتصاد در شرایط تورمی بازدهی ندارد و به موجب آن تولید داخل افزایش پیدا نمی‌کند و بیکاری افزایش می‌یابد و در نتیجه، بالا رفتن نرخ بیکاری در جامعه و افزایش مفاسد اجتماعی، متعاقباً هزینه‌های اجتماعی و سیاسی و امنیتی کشور افزایش یافته و این مسئله کشور را از تحقق اقتصاد مقاومتی دور خواهد کرد.

- اصلاح ساختار دولتی: با وجودی که سالهاست در محافل مدیریتی سخن از محدود کردن تشکیلات دولتی در تمام عرصه‌های اقتصادی، تولیدی و اجرایی می‌شود اما این گستردگی همچنان رو به فزونی است. دولت اگرچه بزرگترین

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

مجری در سطح کلان جامعه است، اما این بزرگی به جای انجام نظارت و هدایت کارها با در اختیار گرفتن منابع مادی و نیروی انسانی فراوان در چرخه اقتصاد و تولید به اداره این منابع می پردازد. تا آنجا که امروز خود را با تشکیلات عدیده ای روبرو ساخته است. این در حالی است که با واگذار کردن بسیاری از کارهای اجرایی در اختیار بخش خصوصی از یک سو می تواند از حجم مشغله و تورم کارهای اجرایی خود بکاهد و از سوی دیگر به افزایش رضایتمندی مشتریان و انتظارات نیروهای انسانی خود و نیز افزایش کیفیت خدمات در سطح خرد و کلان کمک شایانی کند. تجربه کشورهایی که موفق به کوچک سازی بخش تشکیلاتی دولتهای خود شده اند، نشان می دهد که این کشورها به نتایج بسیار ارزنده ای از نظر اجرای با کیفیت کارهای کلان خود دست یافته اند. به نظر می رسد نقش پررنگ دولت نیز در اداره کارها باید کاهش یابد و به جای آن روند نظارت بر کارها و هدایت امور توسط دولت توسعه یابد. دولت به عنوان ارکان اجرایی و تصمیم ساز، که ابزارهای لازم اقتصادی را در اختیار دارد، می تواند حرکات کیفی تری را در تمام عرصه ها از خود نشان دهد .

تحقق اقتصاد مقاومتی صرفاً با مشارکت مردمی امکان پذیر است و لاغیر. برای بالابردن مشارکت مردمی باید از هر نوع فعالیت اقتصادی مردمی استقبال کرد. فضایی باید بر کشور و جامعه حاکم گردد که همه مردم خودشان را مولد در اقتصاد و شریک در پیشرفت و مقاومت کشور، حس کنند و بر آن بیالند. در نظریه های اقتصادی نقش مردم به عنوان مصرف کنندگان کالاها بسیار حائز اهمیت است. از مهمترین نقشهای مردم در تحقق اقتصادی می توان به موارد ذیل اشاره کرد :

-مدیریت مصرف : امروزه تعادل در مصرف یک حرکت جهادی است و همه دستگاههای دولتی و غیردولتی و همچنین آحاد مردم باید موضوع پرهیز از اسراف و استفاده از تولیدات داخلی را جدی بگیرند. جلوگیری از هرگونه اسراف و تبذیر، مهمترین اصل در ارائه یک الگوی اسلامی مصرف است. از این رو خداوند در آیه ۶۷ سوره فرقان، حرکت در مداری به دور از افراط و تفریط را رسیدن به پایداری دانسته است. پس فرد یا جامعه ای که در مسیر پایداری در مصرف حرکت کند به پایداری در اقتصاد می رسد و جامعه به همان مطلوب یعنی اقتصاد سالم، شکوفا و مقاومتی دست خواهد یافت .

- قناعت، ساده زیستی و دوری از تجملات: امیرمؤمنان علی (ع) بهترین اقتصاد و زندگی سالم اقتصادی که آسایش انسان را تامین کند، اقتصاد مبتنی بر قناعت تعریف می کنند، پس قناعت و اقتصاد واقعی به معنای مصرف به مقدار کفایت است که مهم ترین عامل در ایجاد آسایش پایدار و راحتی دانسته شده است. مردم جامعه باید تفکر خود را نسبت به مصرف تغییر دهند و از مصرف گرایی و ریخت و پاش غیر ضروری در همه ی موارد خودداری کنند .

- تولید ثروت حلال: تولید ثروت حلال باید در جامعه نهادینه شود و در کنار آن تولید ثروت های کاذب از طریق دلالتی به امر مذموم در میان آحاد جامعه مبدل شود.

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بمایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها"

- ترجیح مصرف کالای داخلی بر کالای خارجی پرواضح است که مردم حق استفاده از کالای باکیفیت را دارند ، ولی ترجیحاً باید کالای ساخت داخل را مصرف کنند و این امر نیازمند تحکیم نگاه علمی است ، به نحوی که دست اندرکاران عرصه تولید، دولت و دانشگاهها حلقه ارتباط صمیمی و تعامل پایداری را باید با یکدیگر داشته باشند. زیرا صیانت از اعتبار تولید داخلی در عرصه جهانی وظیفه ملی و اسلامی است ، و منافع زود گذر نباید منفعت ملی را به خطر بیندازد .

۵ - اقتصاد مقاومتی و تحریمها

تحریم ابزار تنبیهی است که در سیاست خارجی مورد استفاده قرار می گیرد. هدف از تحریم، فشار بر کشور هدف برای تغییر رفتار است. این تغییر رفتار می تواند تغییر رفتار سیاسی یا تغییر سیاست های اقتصادی باشد. تحریم اقتصادی همواره یکی از ابزارهای فشار و اجبار در پیشبرد اهداف سیاست خارجی کشورها در سطح بین المللی مورد توجه قرار گرفته که البته کارنامه ایالات متحده آمریکا در این خصوص تاریک تر از قدرت های دیگر بوده است .

اکثر تحریمها علیه جمهوری اسلامی ایران تا سال ۲۰۰۶ به طور یک جانبه از طرف آمریکا انجام شده است. میتوان گفت باتوجه به پابندی مسئولان و ملت ایران به اصول و ارزش های انقلاب اسلامی، سیاستهای خصمانه آمریکا با کشورمان پایانی نخواهد داشت، اما آنچه اهمیت دارد این است که باید در این برهه حساس نیز با تمام توان و ظرفیت در مقابل این سیاست های خصمانه ایستادگی و مقاومت کرد. در کنار استفاده از کلیه ظرفیت های دیپلماتیک جهت زدودن آثار منفی و کاستن از سختی تحریمها، باید در داخل کشور نیز اقدامات مقابله ای انجام شود، که با اطمینان می توان گفت نامگذاری سال ۱۳۹۱ به عنوان "سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی" از سوی مقام معظم رهبری که نشان از درایت و هوشیاری معظم له داشته و همچنین طرح موضوع "اقتصاد مقاومتی" از سوی ایشان از مهم ترین اقدام در این زمینه محسوب می شود که مسئولین نظام باید به دور از هرگونه درگیری جناحی و حزبی، از همه توان خود برای جامه عمل پوشاندن به آنها استفاده نموده و مردم نیز باید مسئولین را در این امر، بیش از پیش همراهی نمایند، چرا که سربلندی و موفقیت در این مسیر دشوار، نیازمند همدلی و همکاری صمیمانه مسئولین و مردم خواهد بود .

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها"

۱-۵- مولفه‌های اقتصاد مقاومتی برای مقابله با تحریم خرید نفت:

تغییر ساختار اقتصاد برای تامین ارز از محل صادرات غیر نفتی به جای صادرات نفت: تحریم نفت ایران فرصت مناسبی است تا بیماری اساسی اقتصاد کشور در وابستگی به درآمد نفتی درمان شود. جایگزین نمودن صادرات غیر نفتی و درآمدهای مالیاتی بجای درآمدهای ارزی حاصل از فروش نفت راهبرد مناسبی است که باید در دستور کار مسئولان اقتصادی کشور قرار گیرد. این راهبرد علاوه بر اینکه آسیب پذیری کشور را کاهش می دهد، خود یک حرکت تهاجمی در جهت افزایش قیمت نفت و ضربه به منافع اقتصادی کشورهای غربی نیز ارزیابی می شود.

برای افزایش صادرات غیر نفتی روشهای متعددی نظیر استفاده از جواز صادراتی یا افزایش نرخ ارز وجود دارد. البته به دلیل اینکه وابستگی به واردات هنوز در ایران درمان نشده، استفاده از افزایش نرخ ارز گرچه موجب رشد سریع صادرات غیر نفتی می شود (رشد ۳۰٪ صادرات غیر نفتی در سال ۹۰) اما به دلیل نارضایتی حاصل از تورم وارداتی، مورد توجه نیست. لازم به ذکر است برای حمایت از صادرات غیر نفتی، باید در بلندمدت قدرت رقابت پذیری و کیفیت تولیدات داخلی در مقایسه با محصولات خارجی افزایش یابد. این مهم خود نیازمند (۱) ارتباط موثر دانشگاهها با بنگاههای تولیدی جهت به روز کردن فناوری و دانش تولید داخل (۲) بازاریابی و استفاده از فرصتهای بین المللی جهت فروش محصولات داخلی (۳) ارتباط موثر دستگاههای بین المللی نظیر وزارت خارجه و اتاق بازرگانی با بنگاههای تولید داخل (۴) داشتن سند راهبردی توسعه صنعت مبتنی بر نقشه جغرافیائی و مزیت‌های اقتصادی (به طور مثال تمرکز بر خوشه های صنعتی) و (۵) استفاده از فناوریهای با مصرف انرژی بهینه در تولید است.

به دلیل وجود درآمدهای آماده نفتی دولتها تاکنون انگیزه لازم برای تحول در نظام مالیاتی کشور نداشته اند. همانطور که در بخش نقاط ضعف اقتصادی توضیح داده شد، ساختار مالیاتی کشور به دلیل ضعف در مکانیزمهای نظارتی اقتصاد، توانایی سنجش صحت مالیاتهای اظهاری را ندارد. برای رفع این مشکل لازم است حرکت دولت نهم برای اجرای طرح جامع مالیاتی و اجرای کامل قوانین مبارزه با پولشویی و ردیابی جریان وجوه انجام شود. به منظور کاهش وابستگی دولتها به درآمد نفت و استفاده از درآمدهای نفت جهت حمایت از تولید داخلی، در برنامه پنجم توسعه صندوق توسعه ملی پایه گذاری شد. این موضوع در قوانین بودجه نیز دنبال شد و سهم صندوق توسعه ملی در بودجه ۹۱ نسبت به سال ۹۰ افزایش یافت به ۲۳٪ درآمد حاصل از فروش نفت رسید. تخصیص مناسب منابع صندوق توسعه ملی نیز می تواند راهکار مناسبی جهت کاهش وابستگی دولت به درآمدهای نفتی باشد.

پایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۶- نتیجه گیری و پیشنهادها

با توجه به بررسی همه عوامل موثر و زیر سیستم در اقتصاد مقاومتی باید گفت که تحریم‌ها نمی‌توانند خلل مهمی برای کشوری با قدرت جمهوری اسلامی ایران و با این مرزهای گسترده و منابع خدادادی ایجاد کنند، کشوری که به خدای متعال اتکا دارد و ملتی استوار و هوشمند است حتماً پیروز این میدان خواهد بود. نظام اسلامی قادر است با برنامه‌ریزی، تلاش، تدوین استراتژی‌ها و اقدامات لازم با محوریت اقتصاد مقاومتی، بخش عمده‌ای از تهدیدهای امروزی را نیز به فرصت تبدیل کند.

راهکارهای ذیل جهت رسیدن به اهداف اقتصاد مقاومتی ضروری است:

- ۱- نقطه شروع اقتصاد مقاومتی، سیاستگذاری برای اصلاح الگوی مصرف است. مصرف، تولید را جهت می‌دهد و این دو در کنار هم، جهت سرمایه‌گذاری را مشخص می‌کنند. رونق تولید داخلی و کاستن از وارداتی که می‌تواند به افول و کم‌رونقی و توقف واحدهای تولیدی داخلی منجر شود، موجب استقلال اقتصادی، قطع وابستگی به خارج و ارتقای تکنولوژی در سطح کلان تر می‌شود. البته باید به گونه‌ای عمل کرد که اقتصاد مقاومتی به معنای تحمیل فشار به مردم نباشد.
- ۲- افزایش بهره‌وری در تولید، کاهش قیمت تمام شده تولیدات، کیفیت بهتر و خدمات بیشتر در رقابت با تولیدات خارجی و کاهش واردات، حمایت از تولید ملی به ویژه تولیدات استراتژیک
- ۳- کاهش آمار بیکاری و خشکاندن ریشه‌های فقر و آسیب‌های اجتماعی ناشی از بیکاری در جامعه
- ۴- فعالسازی سیستم‌های حمایتی پولی و مالی و بیمه‌ای بخش تولید برای تحرک در اقتصاد داخلی و نیز حمایت از صادرات کالاهای غیر نفتی
- ۵- افزایش واردات دانش فنی، خطوط تولید و ماشین‌آلات در ازای کاهش واردات کالاهای مصرفی با توجه به اهمیت این نوع معاملات در عصر اطلاعات، همزمان با تولید علم و تولید دانش فنی و حمایت از شرکتهای دانش بنیان
- ۶- توجه به معضل تورم و برقراری یک نظام قابل پیش‌بینی و قابل مدیریت در قبال شاخص تورم و تطبیق آن با سطح حقوق و دستمزدها و نیز قیمت ارز در پیشگیری سیاستهای بهینه در این فرآیند

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بهائش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها"

۷- تبدیل تهدیدها به فرصت ها در روند تامین کالاها به این معنا که به محض اعمال تحریم در برخی از کالاها، شکل دهی به عزم ملی در حوزه فناوری و صنعت و تجارت برای ایجاد خود کفایی کامل یا حداقل خود اتکایی در تولید و تامین این اقلام

۸- برقراری ارتباطات خاص اقتصادی با برخی از کشورهای دوست، گسترش ارتباطات اقتصادی با کشورها و بلوک های منطقه ای و گسترش شرکای تجاری از یک شریک عمده به چند شریک کوچکتر

۹- شکل گیری روحیه جهاد اقتصادی، تولید ملی و حمیت ایرانی. ضمن آنکه برای تقویت اقتصادی ملی، "دیپلماسی اقتصاد مقاومتی" نیز لازم است. هدف از این نوع دیپلماسی تبیین دستاوردهای اقتصاد مقاومتی در مقابل فشارهای وارده است. فشارها در مورد کالای مصرفی و شاخص های روزمره اقتصادی وارد می شود، ولی دستاوردهای مقاومت کشور، دستاوردهایی استراتژیک و بلندمدت هستند، همچون خودکفایی در تکنولوژیها و فناوری های برتر (هسته ای)، استقلال در سیاست خارجی و ...

۱۰- خودداری از اسراف و ضایع کردن کالاها و ذخیره سازی کالاهای اساسی در ابعاد حجیم توسط دولت و انبارهای کوچک و هدایت شده و هوشمند توسط مردم (مانند کشور سوئیس) حتی در زمان صلح و آرامش جهت تامین امنیت غذایی مردم

منابع و مآخذ

۱- روزنامه ملت، مقاومت اقتصادی از رهگذر اقتصاد مقاومتی، مورخه ۱۳۹۱/۶/۱۸ به آدرس : www.mellatonline.net

۲- حسین زاده، محمد، الزامات سال تولید ملی، سایت الف، کدمطلب : ۱۴۷۹۸۷ مورخه ۹۱/۱/۶ به آدرس : www.alef.ir

۳- سخنان حمیدرضا فولادگر، تبلور اقتصاد مقاومتی در دل تحقق اصل ۴۴ نهفته است، خبرگزاری خانه ملت، مورخه ۹۱/۵/۱۳ به آدرس www.icana.ir

۴- سخنرانی حجت الاسلام غلامرضا مصباحی مقدم، رئیس کمیسیون برنامه و بودجه مجلس، محورهای اساسی اقتصاد مقاومتی، خبرگزاری فارس، شماره: ۱۳۹۱۰۵۰۹۰۰۰۴۳۰، مورخه ۹۱/۵/۹ به آدرس www.farsnews.com

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

- ۵- لواسانی، سیده زینب ، اقتصاد مقاومتی درامتداد جهاد اقتصادی، اقتصاد تبیان، مورخه ۹۱/۶/۱۱ به آدرس : www.tebyan.net
- ۶- نریمانی، میثم، ۵ اصل اقتصاد مقاومتی، پایگاه خبری و تحلیلی ندا آنلاین، مورخه ۹۱/۵/۶ به آدرس : www.nedaonlin.ir
- ۷- یارمحمدیان، ناصر، آیا تحریم های اقتصادی علیه ایران تاثیر گذارند؟ روزنامه دنیای اقتصاد شماره ۲۷۵۸، مورخ ۹۰/۷/۴ به آدرس www.donya-e-eqtasad.com :
- ۸- تک تحریم و بانک اقتصاد مقاومتی، سایت آفتاب، مورخه ۱۳۹۱/۶/۲۷ به آدرس www.aftabir.com :
- ۹- عزیزیان، رضا، تثبیت نرخ ارز از ملزومات اقتصاد مقاومتی، روزنامه فرهیختگان، مورخه ۱۳۹۱/۷/۶ به آدرس : www.farheekhtegan.ir
- ۱۰- آهنی ها ، اصغر ، موانع اشتغال زائی در کشور قسمت چهارم، وبلاگ شخصی اصغر آهنی ها ، مورخه ۱۳۹۱/۴/۳ به آدرس asahaniha.blogfa.com :
- ۱۱- ابراهیمی، عباس، « اقتصاد مقاومتی » در سایه تورم زدایی و حفظ سرمایه ایرانی تحقق می یابد، پایگاه اطلاع رسانی اقتصاد مقاومتی، مورخه ۱۳۹۱/۷/۱۵ به آدرس ehavadar.ir.www :
- ۱۲- منصوریان ، بررسی و مطالعه اصلاح ساختار تشکیلات دولتی و موانع خصوصی سازی، سایت مازندران مورخه ۸۸/۷/۲۵ به آدرس: blogfa.com ۹۱۱۷.
- ۱۳- خبرگذاری تقریب، نقش مدیریت مصرف در اقتصاد مقاومتی، کدمطلب: ۱۰۵۴۰۶ ، مورخه ۱۳۹۱/۵/۲۲ به آدرس : www.taghribnews.com
- ۱۴- زیدی، باقر، نقش مردم در اقتصاد مقاومتی ، روزنامه رسالت ، شماره ۷۶۱۳ مورخه ۹۱/۵/۲۲ به آدرس : www.magiran.com
- ۱۵- حجت الاسلام روح الله بیگی نایب رئیس اول کمیسیون اقتصادی مجلس ، تمام ضعف ها را به حساب تحریم نگذاریم ، سایت تابناک، کد خبر: ۲۶۷۸۰۶ ، مورخه ۹۱/۶/۵ به آدرس www.tabnak.ir :
- ۱۶- دکتر عسگری ، علی ، ۱۸ راهکار در اقتصاد مقاومتی، جام جم ، شماره خبر: ۱۰۰۸۲۳۴۲۵۹۱۳، مورخه ۹۱/۷/۳ به آدرس www.ghatre.com :

Economic strength necessary to withstand sanctions

Mohsen yousefzadeh@yahoo.com

Abstract:

With the advent of the Islamic Revolution, a new form of government that emerged in the world arrogant power pole building with no adjustment to payments against imperialism. But an economic struggle has always been on the side of the other tools that today has become the latest and most effective tools of the enemy. Another weakness of the economic sanctions on Iran oil embargo solution to oil dependence. Tkmhsvly economy puts the West front. Especially oil could push us over the West's tool. West on Iran's economy is a pressure tool. And where the economic gap resistance is felt. Strength of the economy following anticipating such problems and propose solutions are required.

In the first study to examine various aspects of the strength of the economy. And then examines various aspects of economic sanctions, and the final section examines the relationship between economic strength and economic sanctions have been.

Keywords: economic strength, economic sanctions, Iran